

Worship

God

In

Spirit & Truth

Fee Chineke ofufe n'ime mmụọ na eziokwu

Ọtụtụ ndị mmadụ, ma ọ bụrụ na ọ bụghị ha nile, ugbo a na n'oge ochie efeela otu ụlọ ọrụ ofufe. "Onye oge ochie na-atụ egwu ihe ngosi nile nke ike; ọ na-efe ihe omume okike ọ bụla ọ na-apụghị ịghọta." Nleba anya nke ike okike dị ike, dị ka oké ifufe, idei mmiri, ala ọma jijiji, mbuze ala, ugwu mgbawa, ọkụ, okpomọkụ, na oyi, masịrị mmadụ na-amụbawanye uche mmadụ.

"A maara na n'agbata narị ise ruo narị isii dị otú ahụ ebo ndị dị otú ahụ nwere onwe ha akụkọ ihe mere eme nke onwe ha nke mmekọrịta ọha na eze na nke okpukpe na-ekewapụ onwe ha kpam kpam ma e wezuga n'ihi na oge ụfọdụ na-akpakọrịta n'akụkọ ókè nke ókèala ha. N'ebo nile nke Australia, na-enweghị isi, e nwere nkwenye n'otu ike kachasi elu, bụ onye mbụ kpatara ihe nile e kere eke. "

Ndị Ijpt oge ochie nwere Ra, chi anyanwụ ha, na Osajris, bụ chi nke ụwa, ebe Babilon, Gris, na Rom na-efe chi ndị akụkọ ifo.

Taa, akụkọ dị ịrịba ama nke ndị bi n'ụwa bụ Ndị Kraịst, ndị Juu, na ndị Alakụba na-efe Chineke ma ọ bụ Jehova, Chineke nke Moses na Abraham, ma ọ bụ Allah, Chineke nke ndị Alakụba na-efe ofufe. Enwere nnukwu esemokwu n'etiti na n'ime nke ọ bụla n'ime ha. Akụkọ ọzọ dị ịrịba ama nke ụwa na-agbaso nkwenkwe dika okpukpe Buddha na okpukpe Hindu. N'agbanyeghị nke ahụ, e nwere ndị ọzọ dị ka ọ dị ná mba ndị oge ochie bụ ndị nwere nkwenkwe 'mmụọ' nke oge ha na-asọpụrụ.

Ihe atụ ndị a na-ezo aka n'àgwà bụ isi nke mmadụ nke dijworo site n'okike, ọchịchọ nke nsọpụrụ ofufe na ife ihe ụfọdụ.

Àgwà nke obi mmadụ bụ ihe kacha mkpa maka Jizọs kwuru "Ị ga-ejikwa obi gị dum na mkpụrụ obi gị dum na uche gị dum hụ Jehova bụ Chineke gị n'anya.. E mesịa, Jizọs kwuru iwu ọhụrụ, sị: "Ana m enye unu, ka unu na-ahụrịta ibe unu n'anya: dij nnoọ ka m hụrụ unu n'anya, ka unu na-ahụkwa ibe unu n'anya: site na nke a, mmadụ niile ga-amara na unu bụ ndị na-eso ụzọ m ma ọ bụrụ na unu enwee ịhụnanya n'ebe ibe unu nọ.

A na-ewere obi Akwụkwọ Nsọ dij ka oche nke mmetụta uche agụụ na agụụ ma nabatakwa ikike ọgụgụ isi na nke omume—ọ bụ ezie na a na-enyerịrị ndị a na mkpụrụ obi, sitere na The International Standard Bible Dictionary.

Ajụjụ

1. Ihe ndekọ akụkọ ihe mere eme na-egosi na malite ná mmalite, ihe a kpọrọ mmadụ efewo ihe ụfọdụ ofufe.
T. ____ F. ____
2. Enwere nnukwu ọdịiche dij n'etiti na n'ime okpukpere chi dij iche iche.
T. ____ F. ____
3. Iwu kachasi ukwu bụ
  - a. ____ ịhụ Chineke n'anya
  - b. ____ Hụ onye agbata obi n'anya
  - c. ____ Na-ahụrịta ibe unu n'anya
  - d. ____ Ihe niile dij n'elu
4. Obi mmadụ bụ oche mmetụta uche ya, ebe omume omume, ihe dij n'ime ya.
T. ____ F. ____

Ihe omumu nke 3.

Ònye Ka A Ga-efe ofufe?

"Chineke bụ mmụọ, ọ bughị nke anụ ahụ, ndị na-efe ya aghaghịkwa ife ofufe na mmụọ, ọ bughị omume omume kama ngosiputa nke mmetuta uche na ihu ihe dị n'ime na n'eziokwu, n'ezie na ezi bughị ụgha na adigboroja. Mmadu nwere ike inwe ihe omuma nile (eziokwu) ma ọ bughị ihunanya mgbe ahụ ofufe ya bụ ihe a na-anabata. Ọ bụ ihe efu na ọ putaghị ihe ọ bụla.

Jon 4 amaokwu 24 kwuru na "'Chineke bụ Mmụọ.' Okwu ndị a nwere otu n'ime eziokwu kachasi mfe ma dij omimi nke dabara na nti mmadu n'eziokwu bu otu n'ime oke ebube nke mkpughe ma na-agbazi nkwubi okwu hiera uzọ nke mmadu.

1. Chineke nwere onwe ya kpam kpam puo na oke ohere na oge niile, yabu na esiteghị na mpaghara ulo nsọ.
2. Na Chineke abughị ihe onwunwe, dij ka ndi na-ekpere arusi na-ekwu.
3. Na Ọ bughị ike nkiti, dij ka [ufodu] ndi okà mmuta sayensi na-eche kama ọ bụ Onye.
4. Na e buliri ya elu karja mkpa nile nke ulo nsọ, aja na ihe ndi ozọ, nke na-abara mmadu uru, ma ọ bughị Chineke."

Ozioma anọ ahụ, p. 149, JW McGarvey na Philip Pendleton

Akwukwo Nso na-ekwu na odidi Chineke bu:

- Ihunanya
- Ndu
- Eziokwu
- Di nnogo, di nsọ na ezi omume
- Obi ebere
- Udo
- Kwesiri ntukwasị obi

Gini na-amasi Chineke?

"Gini ka Jehova na-achọ n'aka gi ma ọ bughị ime ihe ziri ezi, na ihu ebere n'anya, na iji obi umeala soro Chineke gi na-eje ije" site n'amaokwu nke 8)? Jizos agozighi kama o ji okwu ojoo gwa ndi ndu okpukpe ahụ bu ndi na-agbasoghi ukpuru Onyenwe anyi: "Ahuhu ga-adiri unu, ndi ozizi iwu na ndi Farisii, ndi ihu abuo: unu na-enye otu uzọ n'uzo iri [ego e nyere n'iwu, otu uzọ n'uzo iri] nke uda unu, mint, dil, na cumin [obuna mkpuru kasị nta]. na-eleghara nke mbu anya. " Ndi ndu ndi a choro akuku anu ahụ nke iwu na-eche na ha mezuru ihe Chineke choro mana ha legbara ebumnobi Ya, odidi Ya anya.

N'Ozizi Elu Uguwu ahụ, Matiu 5, Jizos kwara otutu omume na agwa ndi na-atọ Ya uto, site n'ikwu "Onye agoziri agoziri" na-egosi na Chineke na-enwe obi uto ma na-agoziri ndi bu:

- a. **Ogbenye na mmụọ**— ndi na-amata ajo omume nke onwe ha na ezi omume nke Chineke.
- b. **Iru ujú**— ndi na-enweghi obi uto maka adighi ike ime mmuo ha megidere ndi na-enweghi obi uto na onodu anu ahụ ha na ndu.
- c. **Di nwayoo**- ndi na-adighi mpako, ndi mpako ma ọ bu ndi mpako.
- d. **Aguu na akpiri ikpo nkụ maka ezi omume**, - ndi na-achọ mgbe nile imata na ime ihe ziri ezi na ihe na-atọ Chineke uto.
- e. **Obi ebere**- Obi ebere, ọ bughị ikpe ma ọ bu ikpe ikpe.
- f. **Di Ocha na Obi**- ndi nwere ezi obi, na-enweghi ihe ụgha, na-enweghi ihe ọ bula na-emetọ ala, na-akwa iko, na-emeru emeru
- g. **Ndi na-eme udo**— ndi ha na mmadu ibe ha na-ebi n'udo ma na-enyere ndi ozọ aka ime otu ihe ahụ.

Kwuo okwuma na-eme ihe di ka ndi a ga-ekpe ikpe site n'iwu nke na-enye nnwere onwe, n'ihi na ikpe na-enweghi ebere ka a ga-egosi onye o bu la nke na-emeghi ebere [kpomkwem di ka agba ochie iwu nyere n'enweghi ihe o bu la onodu. Ebere na-emeri ikpe (Jemes 2:12-13)! Ikpe (iwu) chororotaram ahuhu mana Chineke na-enye ndi no na Kraist ebere.

Jizos juru, si: "Onye n'ime mmadu ato a ka i chere bu onye agbata obi nwoke ahụ dara n'aka ndi na-apunara mmadu ihe?" Onye-nwe iwu zara, si, Onye nwere obi-ebere n'aru Ya.

"Nweenu obioma na omijiko n'ebe ibe unu no, na-agbagharakwa ibe unu, di nnoo ka Chineke gbaghaara unu n'ime Kraist."

"Ekpela ikpe, ma o bughu ya, a ga-ekpekwa gi ikpe: n'ihi na otu ahụ unu na-ekpe ndi ozor ikpe, a ga-ekpe unu ikpe."

Ndi Kraist ga-akpachapu anya ka ha si emeso a. onye o bu la nke na-emejo onye ha huru n'anya; b. onye mehie, chegharia, laghachi; na c. ndi ahụ dapuru na-echegharighi ma laghachikwuru Kraist.

Agwa oma nile nke Chineke ga-agunyeri n'ihe oyiyi ma o bu onyinyo Ya nke Chineke kere mmadu n'ime ya. Chineke nyekwara mmadu amamihe nke na-enye ya ohere iche echiche, tugharja uche, nyochaa, na ihoro. Mmadu nwere ike horo inogide n'oyiyi Chineke site n'ighota eziokwu, ime ebere, icho ikpe ziri ezi, na ibi n'udo, ma o bukwanu o puru ihoro ighara ime otu ahụ, si otu ahụ nogide na-adi na mma na mmekorita ya na Chineke, bu Nna na Onye Okike ya.

Ebe o bu na mmadu nile emehiewo ma nwee mkpa mgbaghara, ikike iche echiche nke Onye Okike ya nyere na-enye mmadu ohere igbanwe uzor ya, nweta mgbaghara, ma malite ibi ndu ka Kraist. Pol degaara ndi no na Kraist akwukwo ozi, si: "Ya mere, di ka ndi Chineke hoputara, ndi di nsor na ndi a huru n'anya, yirinu omijiko, obioma, idi umeala n'obi, idi nwayoro na ogologo ntachi obi. Site na itolite n'ime ha Ndi Kraist ga-egosiputa onyinyo nke Chineke ma gosiputa mkpuru nke mmuo nsor nke bu "ihunanya, onu, udo, ogologo ntachi obi, obioma, idi mma, ikwesị ntukwasị obi, idi nwayoro na njide onwe onye".

Agwa Chineke ndi a di n'elu enweghi ike imetu ya, inu isi, detu onu, hu ma o bu nu. Site n'ikiri omume na agwa Jizos, mmadu puru imata Nna ahụ nke bu kpomkwem ihe Jizos gwara Filip.

Anyi choror ihunanya na mgbaghara nke ukwu. N'onodu mmehie na nnupuisi anyi, anyi kwesiri onwu, bu nke ikpe ziri ezi choror. Chineke sitere na ndu Jizos, onwu na mbilite n'onwu na-enye ohere ka a gbaghara ya. Mgbe mmadu nabatawor onyinye nke mgbaghara nke Chineke, Kraist, site na ntukwasị obi na nrube-isi, a na-enwe agwa nke ihunanya, udo na ekele n'ime obi ha, ma a na-aputa ochicho nke igosiputa ihunanya ahụ n'uzor di iche iche, okwu, echiche na omume.

Gini Ka Chineke Na-ahu ma Na-anu?

Olu mara mma nke olu mmadu ma o bu okwu na-esi n'obi mmadu puta.

- Ego e nyere ma o bu ihe kpatara e ji enye ego.
- Okwu nke abu ahụ ma o bu echiche sitere n'obi sitere na okwu ndi ahụ.
- Okwu ekpere ma o bu obi mgbawa o burugodi na o na-esiri ya ike ikwuputa mmetuta ya.
- Ozizi ndi e mere ma o bu okwuchukwu biri.
- Iri oriri-anyasi nke Onye-nwe ma o bu icheta aja mgbaghara mmehie na mbilite n'onwu Kraist.
- Ighara igbakota onu ma o bu ighara iwuli ndi ozor elu mgbe agbakotara.
- Igu Baijbul ma o bu itughari uche n'Ozi Chineke.

- Ibi ndụ ezi omume ma ọ bụ ibi ndụ ichụ aja.

Ibi ndụ kwa ụbọchị iji enyo ma ọ bụ na-egosiputa onyinyo Chineke na-enye "... ahụ unu dị ka àjà dị ndụ, nke a raara nye Chineke na ihe na-atọ Ya ụtọ, ụtọ ofufe a kwesiri ekwesị."

Onye Kraist nwere ekele ga-achọ ụzọ na ohere ọ ga-eji gosiputa ekele ya nye Kraist dịka onye nzọpụta ya. Ọ ga-ebi ndụ nso n'ihe nlereanya Jizọs dịka o kwere mee, ma chọọ ighọta uche Chineke nke o nyere site n'aka ndịozisi site na Mmụọ Nsọ. Onye nke Kraist ga-eto Ya n'omume ya niile gụnyere icheta ndụ Kraist, ọnwụ, olili na mbilite n'ọnwụ mgbe ọ na-eri nri anyasị nke Onye-nwe.

Ajujụ

1. Ofufe mmadụ pụrụ ịbụ ihe efu na ihe Chineke na-anabataghị.
T. ___ F. ___
2. Site n'ime uche Chineke n'iji onwe ya chọọ àjà dị ka nanị àjà Chineke na-anabata, Jizọs fere Chineke ofufe.
T. ___ F. ___
3. Gịnị bụ mmeri e meriri ọnwụ?
a. ___ Mkpogidere n'obe nke Kraist
b. ___ Àjà-nmehie nke Kraist
c. ___ Mbilite n'ọnwụ nke Kraist
4. Ndị mmadụ amaghị ma ọrụ ọma mmadụ ọ bụ ofufe ma ọ bụ omume iji nata otuto n'aka ndị ọzọ.
T. ___ F. ___
5. Ebe ọ bụ na Chineke maara obi mmadụ, ọ maara ma ofufe mmadụ ọ bụ nke dị adị na nke bụ eziokwu ka ọ bụ ihe efu.
T. ___ F. ___

Ihe ọmụmụ 4

Kedu mgbe Ka Mmadụ Kwesiri ife ofufe?

Site n'ịbụ aja dị ndụ, mmadụ ga-efe Chineke mgbe niile na n'ihe niile na-enye ekele, otuto na otuto nye Chineke mgbe ọ na-achọ ụzọ:

- a. Na-enyere ụmụ Chineke ndị ọzọ na ndị nọ ná mkpa aka.
- b. Gbaa ndị ọzọ ume ibi ndụ ichụ-aja.
- c. Kwusaanụ ozi nke mgbaghara na nzọpụta; ndụ, ọnwụ, olili, mbilite n'ọnwụ na nrigo nke Kraist.

Ndị Kraist ekwesighi ihapụ (kwusị, hapụ) inonyere, na-ewuli elu ma ọ bụ na-akpakorita ndị ọzọ n'ime Kraist, n'agbanyeghi mgbe ma ọ bụ ebe ha gbakọtara. Ha ga-ekwesị ntụkwasi obi nye Onye-nzọpụta ha, nye ozi Ya, nye ndị Ya ma ghara ime ihere. Ihere emeghi Pọl n'ihi na o kwuru "Ihere ozi ọma adighi eme m, n'ihi na ọ bụ ike nke Chineke maka nzọpụta".

Pọl sikwa otú a kwuo ya: "Ebe ọ bụ na e mewo ka unu na Kraist si n'ọnwụ bilie, tụtwasinụ obi unu niile n'ihe ndị dị n'elu, ebe Kraist nọ ọdụ n'aka nri Chineke. Tukwasinu uche-unu n'ihe di n'elu, ọ bughị n'ihe nke uwa, n'ihi na unu nwuru, ma ndu-unu ezonariwo n'ebe Kraist nọ ụbụ a nime Chineke. Mgbe Kraist, onye bụ ndụ gi, ga-aputa, mgbe ahụ ka unu na ya ga-aputakwa n'ebube." "Ka udo nke Kraist chia n'obi unu, n'ihi na dij ka akukụ ahụ nke otu ahụ ka a kpọrọ unu ka unu bja n'udo. Ma nwee ekele. Ka okwu Kraist biri nime unu nke ukwu ka unu ji amamihe nile na-akuzi ibe unu na adụ ibe unu ọdụ, na ka unu na-abụ abụ ọma, ukwe na abụ ime mmụọ jiri ekele

n’ime obi unu nye Chineke. Ihe ọ bụla unu na-eme, ma ọ bụ n’okwu ma ọ bụ n’omume, na-emenụ ya niile n’aha [ikike] nke Onyenwe anyị Jizọs, na-enye Chineke Nna ekele site n’aka ya.”

Ihe atụ abụọ na-esonụ metụtara Ndị Kraịst bụ ndị Juu na ndị Jentaịl gbakọtara, nke ọ bụla n’ime ha e kwesighi iwere dị ka iwu kama ọ bụ omume n’ebe dị iche iche.

“Ya mere e mere ndị natara okwu ya baptizim, e wee tụkwasi ihe dị ka puku mkpụrụ obi atọ n’ụbọchị ahụ. Ha wee tinye onwe ha n’orụ n’ozizi ndị ozi na mkpakọrịta, n’inyawa achịcha na ekpere. . . Na kwa ụbọchị, ha na-agakọ n’ụlọ nsọ ọnụ ma na-anyasa achịcha n’ụlọ ha, ha na-eri nri ha n’obi uto na n’imesapụ aka, na-eto Chineke na inwe ihu ọma n’ebe mmadụ niile nọ.

“Ndị a gara n’ihu na-echere anyị na Troas, ma anyị si na Filipai pụọ mgbe ụbọchị achịcha na-ekoghị eko gachara, n’ime ụbọchị ise anyị bjakwutere ha na Troas, bụ ebe anyị nọrọ ụbọchị asaa, n’ụbọchị mbụ n’izu, mgbe anyị zukọtara n’inyawa achịcha [nwere ike ịbụ Nri Anyasi nke Onyenwe Anyị, nri nkịtị ma ọ bụ abụọ], Pọl kwuru okwu. Okwu Grik dialegomai, e kwusaghị ozi ọma dị ka a sughariri ya na ụfọdụ Baibul dị *kadialegomai*, pụtara ịkparịta ụka, ikwu okwu na otu, arurịta ụka, kparịta ụka]ya na ha, na-achọ ịla n’echi ya, o wee mee ka okwu ya dị ogologo ruo etiti abali

Ife Chineke ofufe site n’ijere Chineke ozi, izi ihe, ịbụ abụ, na inye ndumọdụ abụghị nanị izukọ ọnụ n’ụbọchị ọ bụla.

Ajụjụ

1. Olee mgbe Onye Kraịst kwesiri ife Chineke?
  - a. ___ Kwa ụbọchị
  - b. ___ Ụbọchị Sọnde
  - c. ___ a na b
2. Ebumnuche nke ịgbakọta ọnụ bụ ka
  - a. ___ Na-ewulite ibe gi
  - b. ___ Mmekọrịta na ndị ọzọ
  - c. ___ Kwalite ikwesị ntụkwasi obi
  - d. ___ Ihe niile dị n’elu
  - e. ___ a na b
  - f. ___ a na c
3. Uche Ndị Kraịst kwesiri ilekwasi anya n’ime ihe na-atọ Chineke uto kama inwe afọ ojuju
T. ___ F. ___
4. A ga-agbasoriri ihe atụ ndị dị na agba ọhụrụ.
T. ___ F. ___
5. Ihe ọ bụla Onye Kraịst na-eme kwesiri iji ekele mee ya.
T. ___ F. ___

Ihe ọmụmụ 5

Ebee ka Onye Ga-efe?

Mgbe Chineke napụtara ụmụ Izrel site n’ibụ ohu ndị Ijipt, o mere ọgbugba ndụ ya na ha gụnyere ụlọikwu n’zute ebe onye nchàjà Ya na-achụrụ Chineke àjà. Ọtụtụ afọ mgbe ha biri n’Ala Nkwa ahụ, Solomọn wuru ụlọ nsọ na Jerusalem maka ofufe na àjà ha. Ọtụtụ afọ ka e mesiri, Jizọs gwara nwaanyị Sameria ahụ, si: “Nwaanyị, kwerenụ,

oge na-abia mgbe unu na-agaghị efe Nna m ofufe n'ugwu Gerizim ma ọ bụ na Jeruselem Jọn 4 amaokwu 21. N'ogbụgba ndụ ọhụrụ na-abia, ofufe agaghị abụ n'ụlọ arụsị ndị mmadụ mere ma ọ bụ n'ebe a kapiri ọnu kama n'ime obi mmadụ, bụ ụlọ nsọ ya.

Ọgbụgba-ndụ Ọhụrụ wepụrụ ofufe Tempul nke ọgbụgba ndụ ochie. "Jizọs enwetawo ozi ka elu ugbo a, ebe ọ bụ na ọgbụgba ndụ ahụ ọ gbaziri na-adabere na nkwa ndị ka mma. Ọ bụrụ na ọgbụgba ndụ mbụ ahụ enweghị ntupọ, ọ gaghị adi mkpa ịchọ nke abụọ, ma Chineke hụrụ ihe ọjọọ n'ebe ndị ya nọ mgbe ọ siri, "Lee! Ubochi nābia, ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta, mbe Mu na ulo Israel na ulo Juda gāba ndu ọhu. Ọ gaghị-adi kwa ọbụba-ndu ahu nke Mu na nna-ha-hà bara na mbe M'jisiri ha n'aka, me ka ha si n'ala Ijpt puta; N'ihia na ha eguzosighi ike n'ọbuba-ndum, M'we leghaara ha anya, ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta. N'ihia na nka bu ọbuba-ndu nke Mu na ulo Israel gāba mbe ahu, (ọ bu ihe si n'ọnu Jehova puta): M'gētiye iwum Nile n'obi-ha, de kwa ha n'obi-ha. M ga-abụ Chineke ha, ha ga-abụkwa ndị m."

Site n'inye Chineke ahụ Ya nke elu ala di ka àjà mmehie, àjà mkpuchi mmehie, Jisọs mezuru ọgbụgba ndụ ochie ahụ, tinyere ofufe nke ụlọ nsọ ya, nke Chineke nyere site n'aka Mozis, ma dochie ya na ọgbụgba ndụ ọhụrụ nke e hiwere ná nkwa ndị ka mma, mmadụ a gbaputara agbaputa ga-aghokwa Ụlọ Nsọ nke Chineke: "Unu amataghị na unu bụ ụlọ nsọ Chineke, nakwa na Mmụọ Chineke bi n'ime unu, ọ ga-abụ na onye ọ bula ga-ebibi ụlọ nsọ Chineke, ma ọ bụ na-ebibi ụlọ nsọ Chineke? na-eduga onye ọzọ n'ebe Chineke nọ?] N'ihia na ụlọ nsọ Chineke di nsọ, unu bụkwa ụlọ nsọ ahụ." ... "Ma-ọbụ unu amataghi na aru-unu bu ulo nsọ nke Mọ Nsọ nime unu, Onye unu nwere site na Chineke?"

Ebe ọ bụ na Ndị Kraịst bụ ụlọ nsọ Ya na Mmụọ Nsọ bi n'ime ha, ha "ga-enyefe ahụ unu ka ọ bụrụ àjà di ndụ, di nsọ na nke Chineke na-anabata nke ọma, nke bụ ofufe ime mmụọ unu".

Ma ebe ma ọ bụ nhazi anụ ahụ adighi mkpa. Ma ọchịchọ, ebumnobi nke uche, na àgwà nke ndị nọ n'ime Kraịst di mkpa. Otu esi ebi ndụ ya ma na-emeso ndi ọzọ ihe, na-azaghachi site n'inye ihe onwunwe ya, ego ya, oge na ikike ya bụ ihe di mkpa. Àjà anyi di ndụ, omume na ndụ anyi, ka a ga-eme n'ebe niile ka a na-eme ya karịa ebe anụ ahụ, di ka ugwu Gerizim, Jerusalem ma ọ bụ ụlọ ụka maka Chineke abughị ihe mmụọ, anụ ahụ na ọbara.

Àgwà nke Chineke nke ihunanya, idi ọcha, idi nwayọọ, ikpe ziri ezi, ebere na ikwesị ntụkwasi obi di mkpa nye Ndị Kraịst ka ha bụrụ àjà di ndụ.

Ajụjụ

1. Ọgbụgba-ndụ Ọhụrụ ahụ ọ wepụrụ ofufe nke ọgbụgba ndụ ochie?
T. ____ F. ____
2. Àjà mgbaghara mmehie nke Jizọs
  - a. ____ bibiri ọgbụgba ndụ ochie
  - b. ____ mezuru ọgbụgba ndụ ochie
  - c. ____ guzobere ọgbụgba ndụ ọhụrụ
  - d. ____ ihe niile di n'elu
  - e. ____ a na c
  - f. ____ b na c
3. Ndị Kraịst bụzi ụlọ nsọ Chineke ebe Mmụọ Nsọ bi n'ime ha.
T. ____ F. ____
4. Olee ebe mmadụ ga-efe Chineke taa?
  - a. ____ Oke Gerizim
  - b. ____ Jerusalem
  - c. ____ Ụlọ nzukọ ụka

d. ___ N'ime onye

5. Iḥunanya, ịdị ọcha, ịdị nwayọọ, ikpe ziri ezi, ebere na ikwesị ntụkwasị obi dī mkpa maka Onye Kraịst ịbụ aja dī ndụ.

T. ___ F. ____

Ihe ọmụmụ 6

Olee otú Mmadụ Ga-esi efe ofufe?

Ighọta ihe, onye, mgbe na ebe ofufe kwesiri inye aka n'ighota otu esi efe ofufe. O buru na inye onwe anyi di ka aja di ndu bu uzọ ndu nke ije ozi mgbe ahụ enwere otutu omume mmadu nwere ike ime na nke a ga-ewere di ka ofufe. Ma, a ghaghị ikpali ha n'ochicho nke idi ka Kraist site n'igbaso ihe nlereanya Ya mgbe ha na-enye Chineke otuto, nsopuru, otuto na nsopuru ofufe.

Mmadu ga-efe ofufe n'ime mmuo ya na n'eziokwu [site n'obi abughi ememe], nke choro ihe omuma. Ofufe abughi ufodu omume anu ahụ, emume, kama o bu ihe na-abia site n'ime, site n'ihunanya na ochicho isopuru, otuto, na biko. Onye na-enweghi ike ime omume anu ahụ ka nwere ike ife Chineke ofufe ma jeere ya ozi.

Mwuputa nke ihunanya, nsopuru na otuto sitere n'ime mmadu ime, obi ya, na oche nke mmetuta uche, mmetuta na omume bu ije ozi;ezi ofufe. Enwere ike ime nke a naani ma o bu site na otu. Omume ndi yiri nke ahụ na-adighi enwe mmetuta na mmetuta ihunanya, nsopuru ofufe, na otuto e mere maka nzube nke irube isi n'iwu ma o bu ndi gbadoro ukwu na onwe ya bu ofufe efu. Jizos kwuru, si: "Ndi a na-asopuru m n'egbugbere onu ha, [a na-anu olu], ma obi ha [o dighi echiche] di anya n'ebe m no, ha na-efe m n'efu.

O buru na mmadu echiche na mmetuta uche dabeere na ihe omuma nke Chineke na ha nwere mmekorita chiri anya na Ya, mgbe ahụ, ha azuwo ha dum mmadu ihu n'anya, ife ofufe, otuto, ijere Chineke ozi, na ife Chineke n'ezie na ezi ochicho ime ihe na-atọ ya uto [Mmuo na eziokwu - o bughi adigboroja ma o bu ufodu ememe]. O di la njikere ugbo a ijere Chineke ozi n'ime mmuo na n'eziokwu. Ma ginị ka mmadu kwesiri ime mgbe o na-ejere Chineke ozi ma o bu na-efe ya?

Mmadu nwere ike igu na Jenesis na mgbe Chineke na-anaputa umu Ebreham site n'ibu ohu n'Ijpt, ya na ha mere ogbugba ndu. N'ogbugba ndu a, o hoputara otu ndi mmadu ka ha na-ejere ya ozi di ka ndi nchujaja ichu aja maka onwe ha na mmadu nile. Chineke si n'aka Mozis nye ntuziaka a kapiri onu banyere otu e kwesiri isi na-eje ozi ha nke ichu aja.

Otutu afọ ka e mesiri, Chineke biara n'ụwa n'udi mmadu a koro Jizos onye Nazaret, Kraist. O diri ndu di ka otu n'ime ihe ndi o kere eke chere udi onwunwa ahụ ihu di ka mmadu ma o nweghi mmehie si otu ahụ gho aja zuru okè maka mmehie site n'iji onwe ya nye Nna ya di ka aja obara a choro iji wepu mmehie mmadu. Jon onyeozi na Mkpughe 1:6 na-ekwu, si: "O mewokwa anyi ka anyi buru alaeze ndi nchujaja maka Chineke Nna ya."

Ntuziaka nke Chineke nyere ndi nchujaja Ogbugba-ndu Ohuru bukwa nke a kapiri onu n'agbanyeghi na o di nnoo iche karja nke ogbugba ndu ochie. Ndi nchujaja Ogbugba-ndu Ohuru, ndi nwoke na ndi nwanyi n'ime Kraist, ga-abu aja di ndu ka ha na-ejere Chineke ozi kwa ubochi site n'ime ihe oma nile, na-agba ndi ozọ ume n'ikwesị ntụkwasị obi, na inye ekele, otuto, na nsopuru ofufe.

Ajaju

1. Di ka Onye Kraist inye onwe gi nye Kraist di ka aja di ndu bu ndu nke ofufe na ije ozi.

T. ___ F. ____

2. Ofufe n'ime mmuo na eziokwu sitere n'ime mmadu nke choro

- a. ___ Ọmụma
  - b. ___ Ụfọdụ emume anụ ahụ
  - c. ___ Ọchịchọ ịsọpụrụ na otuto
  - d. ___ a na b
  - e. ___ a na c
3. Ofufe na-eme naanị na nnọkọ otu.
T. ___ F. ___
  4. Chineke si n'aka Mozis nye ntuziaka kpomkwem banyere otú ndị mmadụ taa kwesiri isi fee Ya ofufe.
T. ___ F. ___
  5. Ndumodu Chineke nyere ndi ogbugba ndu oheru ya bu ka ha na-ejere Chineke ozi kwa ubochi site n'ime ihe oma na site n'imere ya ekele, otuto na nsopuru ofufe site n'obi.
T. ___ F. ___

Ihe omumu nke 7

Igbakota na Mmezi

Bajbul enyeghi ntuziaka a kapiri onu maka ugboro ole ma o bu ebe a ga-anọ na-agbakota onu. Mgbe Jizos na nwaanyi Sameria na-ekwurita okwu doro anya n'ofufe a na-eke n'odinihu abughi banyere ebe.

“Ndi otu o bu nke na-arụ oru n'onwe ya, na-enwere onwe ya, nnwere onwe, ime ihe ike, na ikere okè nke oma (lee ihe atụ nke Ndi Korint nke Mbụ 14 amaokwu 1 ruo 33 na Ndi Hibru 10 amaokwu 25). Chọchị narị afọ mbụ bu nnokọ oriri na onunụ, o bughị ememe na-agbanwe agbanwe. ozi uka ugbo a na nke ulo oru.” Ha na-ezuko n'ogige ulo nsọ, nakwa n'ulo Ndi Kraist, mgbe ndi Juu na ndi Rom malitere ikpagbu ulo nsọ na ogige ulo nsọ nke Solomón kwusiri idi adi.

Onye edemede Hibru ahụ na-adu Ndi Kraist odu, si: “Ka anyi na-atugharikwaara onwe anyi echiche, ka anyi wee kpalie ihunanya na iru ezi oru, ka anyi ghara ihapu nzuko anyi [na-ama uma na-ahoro ikwusi nzuko anyi na Ndi Kraist ndi ozọ] nke anyi onwe anyi, di ka omume ufodu si di, kama na-agbarita ibe anyi ume, ka unu na-ahukwa ka ubochi ahụ na-eru nso.” N'uzo doro anya ihe e mesiri ike bu igbakota onu, imara ihe isi ike na nchegbu nke ibe anyi, na igba Ndi Kraist ibe anyi ume ibi ndu n'ikwesị ntukwasị obi na iru oru na-atọ Chineke utọ na nke bara uru nye ndi ozọ.

Kedu ihe na-ebute ihapu mgbako na mkpakorita? Enwere ohere na-enweghi atụ. Egwu nke mkpagbu nwere ike ibu ihe kacha nyere Nzuko-nsọ mbụ ahụ aka. Ndi otu na-ahughi onwe ha n'anya, na-achi ma na-achikwa ndi mmadu, na-eleghara anya, na-ekwesighi ekwesị na akụ na uba ma o bu oha mmadu na otutu ihe ndi ozọ nwere ike ikuda mkpakorita. Nke a ekwesighi idi otu ahụ n'etiti Ndi Kraist.

Akwukwo Nso na-ekwu maka Ndi Kraist na-agbakota onu:

- Otutu ndi gbakotara na-ekpe ekpere.
- Ndi neso uzo-Ya zukoro n'inyawa oje achicha.
- Ha kpokotara uka onu ha koru.
- Akpokotara igwe mmadu onu - nyefere akwukwo ozi.
- Mgbe unu gbakotara iri nri.
- N'ihu iba mba niile na-eme mmehie.
- Nyefere otu n'aka Setan.
- Guo Akwukwo Nso ma kuziere nye nghota gi ma gee ndi ozọ nti nghota.
- Bikuonu ibe unu abu.
- O buru na ogbakọ dum na-agbakota n'otu ebe.

Pọl nyere Ndi Kraist nọ na Korint ntuziaka ndi a ka ha gbazie ihe ha mere mgbe ha zuko. Onye o bu nke na-ebu amuma na-agwa ndi mmadu okwu maka agbamume, agbamume na nkasi obi ha. Onye nekwa okwu n'asusu nke ndi zokotara amaghi, newuli onwe-ya elu: ma onye nebu amuma newuli nzuko Kraist elu dika ulo. O ga-amasi m ka onye o bu n'ime unu na-asu asusu ndi unu na-amaghi, kama o bu ndi a zokotara, ma o ga-akara m mma ka unu buru amuma. Onye nebu amuma kariri onye nekwa n'asusu di iche iche, (o bughi na o nasughari, ka ewe wulie nzuko Kraist elu.

Otu ahụ ka o dikwa gi. O gwula ma i na-asu asusu ndi nwere nghota kedu ka mmadu ga-esi mara ihe i na-ekwu? Naani i ga na-ekwu okwu n'ikuku. Obi abuo adighi ya na e nwere udi asusu nile n'awa, ma o dighi nke o bu n'ime ha na-enweghi ihe o putara. Ya mere, o buru na aghotaghi m ihe mmadu na-ekwu, abu m onye mba ozo n'ebe oku nọ, o bukwa onye mba ozo n'ebe m nọ.

Ana m ekele Chineke m na m ji asusu di iche iche asu (gloossais) karja unu niile; ma n'ogbako nzuko-nsọ, o ga-akara m mma iji nghota m kwuo okwu ise, ka m'we kuziekwara ndi ozo, karja puku okwu iri n'asusu o bu onye na-anughi aghota. Ya mere, o buru na ogbako dum na-agbakota n'otu ebe, ma mmadu niile na-asu asusu di iche iche (gloossais), ma ndi na-amaghi ihe ma o bu ndi na-ekweghi ekwe batara, ha agaghi asi na unu esila n'obi? Ma o buru na mmadu niile na-ebu amuma, ma onye na-ekweghi ekwe ma o bu onye na-amaghi ihe abata, mmadu niile na-ama ya ikpe. Ma otu a ka ihe nzuzo nile nke obi ya na-esi kpughe; ya mere, o ga-ada n'ala kpudo ihu n'ala, kpo isiala nye Chineke, gosikwa na Chineke nọ n'etiti unu n'ezie. Umunna m, olee otu o di? Mgbe o bu unu na-ezuko, onye o bu n'ime unu nwere abu oma, nwee ozizi, nwee asusu, nwee mkpughe, nwee nkowa. Ka e mee ihe niile maka iwuli elu. O buru na onye o bu na-asu asusu di iche iche (gloossees), ka e nwee mmadu abuo ma o bu karja ato, onye o bu n'otu n'otu, ka otu onye na-asugharikwa ya. Ma o buru na o dighi onye-nsughari, ka o bu nkiti na nkpozo nzuko-nsọ, ka o gwa kwa Onwe-ya na Chineke okwu. Ka ndi amuma abuo ma o bu ato kwuo okwu, ka ndi ozo kpee ikpe. Ma o buru na ewe kpughe ihe o bu nye onye ozo nke nanodu ala, ka onye-mbu bu nkiti. N'ihu na unu nile puru ibu amuma n'otu n'otu, ka madu nile we muta ihe, ka ewe kpasu madu nile ume. Ma mmuo nke ndi amuma na-edo onwe ha n'okpuru ndi amuma. N'ihu na Chineke abughi Onye-nwe obu-aghara, kama o bu Onye-nwe udo, dika o bu n'ogbako nile nke ndi nsọ. Ka ndinyom unu ma-obu ndi nwunye unu gbachi nkiti n'ime nzuko-nsọ, n'ihu na ekweghi ka ha kwue okwu; ma ha ga-erube isi, dika iwu na-ekwukwa. O burukwa na ha chozo imuta ihe, ka ha juo di ha n'ulo; n'ihu na o bu ihe-ihere ka ndinyom nekwa okwu nime nzuko Kraist. Ka e were nkwanye ugu mee ihe nile, ka otu onye na-ekwukwa na-eso ibe ya, o bughị ihe nile na-ekwu n'otu mgbe.”

E ji enweghi nkwanye ugu, oga aghara, na mgbagwoju anya mara mgbako ndi Korint. Iji dozie nsogbu a Pọl dere, si:

- Ndi amuma ga-ekwu okwu n'usoro, o bughị n'otu oge.
- Ndi na-ekwu okwu ga-agbachi nkiti ma o buru na a naghị aghota asusu ha, o nweghikwa onye nwere ike isughari ya.
- Ndi oku okwu ga-atughari n'otu n'otu mgbe ha na-ekwu okwu n'ogbako n'ihu na Chineke abughi Chineke nke mgbagwoju anya.
- Ndi nwunye ndi amuma kwesiri ikwanere di ha ugu site n'ighara iju ha ajuju n'ihu oha kama ka ha na-achọ ka e dokwuo ha anya n'ulo ha.
- “Ka e mee ihe nile n'uzo kwesiri ekwesiri na n'usoro” aputaghi na a ghaghi inwe usoro ma o bu ememe e guzobeworo n'enweghi ihe o bu. omume na-enweghi atu ma o bu abu, ekpere ma o bu okwu.

Ihe mmuta ndi a ga-amuta

- Izi ihe di mkpa karja inu ihe
- Idi n'usoro na nghota di oke egwu
- Ikere oku nke Ndi Kraist nile na-agba mmadu nile ume

- Nkwalite dị mkpa maka ikwesị ntụkwasi obi
- Ịkwanyere ndị ọzọ ùgwù na-eme ka ịdị n'otu dịkwuo mma
- Enweghị nkwanye ùgwù maka iwu na omenala enweghị ike ileghara anya

Ajụjụ

1. Agaghị ahazi nnọkọ ụka dịka emume mana a na-akwado ikere òkè nkeonwe.
T. ___ F. ___
2. Ndị Kraịst kwesiri ịna-agbarịta ibe ha ume maka iru ezi oru na ikwesị ntụkwasi obi mgbe ha zukọtara onu.
T. ___ F. ___
3. Enwere ogba aghara na mgbagwoju anya na choochi ndi Korint ka otutu ndi na-ebute uzọ onwe ha.
T. ___ F. ___
4. Nkuzi, iwuli elu, nkwanye ugwu nke ndi ozo na nsonye onye n'otu n'otu bu ihe kachasi mkpa mgbe ejikotara ya.
T. ___ F. ___
5. Nzube bu isi e ji agbakota di ka ahụ Kraịst bu igba ume na wulite ya.
T. ___ F. ___

Ihe omumu 8

Ịbụ abụ

Abụ bụ ngosiputa nke mmetuta ihunanya ma o bu ikpasi, onu ma o bu iru uju, na nke mmuo ma o bu nke anu ahụ. Ikwọ na ịbụ abụ nwere ike ịbụ maka ihe utọ onwe onye, ndi a gwara onye a huru n'anya, ma o bu iji nye Chineke otuto. Egwu na-akuzikwa ihe eji eme nkwenye, ihe omume, na ndi mmadu na-echeta.

Abụ ogbugba ndu ochie

“Bianu, ka anyi bukuo Jehova abụ: ka anyi tie mkpu onu n'oke nkume nke nzoputa anyi, Ka anyi were ekele bia n'iru Ya, werekwa abụ oma tikuo Ya onu.” (Abụ Oma 95:1-2) Anyi ga-eji obi utọ kpokuo Jehova.

Chineke gwara Mozi, si: “Ugbu a, deere onwe unu abụ a, kuzie ya umu Izrel, meekwa ka ha buru ya, ka o burukwa amà megide ha: mgbe M mere ka ha bata n'ala nke mmiri ara ehi na mmanu anu na-eru na ya, bu ala ahụ M'kwere nkwa inye nna nna ha iyi, mgbe ha riri afọ wee mee nke oma [bu ndi bara ogaranya], ha ga-echigharikwuru chi m, na-asokwa ogbugba ndu m.”

“Jehoshafat wee hoputa ndi ikom ka ha na-abuku Jehova abụ na ito ya [Chineke] n'hi ima mma nke idi nsọ ya, mgbe ha na-apu n'ebe ndi isi ndi agha, na-asi: ‘Keleenu Jehova, n'hi na ihunanya ya na-adiru mgbe ebighi ebi.’” (2 Ihe E Mere 20:21-22).

N'ime Testament Ochie, otutu n'ime ntuka ịbụ abụ metutara okwu otuto na ekele maka ngozi Chineke, ihunanya ebighi ebi na idi nsọ.

Ogbugba ndu ohuru ịbụ abụ

Umụ Ogbugba-ndu Ohuru nke Chineke ga-abu abụ otuto nye Ya site n'obi ha, n'ime obi ha, na igbarita ibe ha ume site n'ibụ abụ.

“Ya mere, di ka ndi Chineke hoputara, ndi di nsọ na ndi a huru n'anya, yirinu omiiko, obioma, idi umeala n'obi, idi nwayoo, na ogologo ntachi obi: na-ediri ibe unu ihe, gbagharakwa ibe unu ihe iwe o bu unu nwere, di ka Onyenwe anyi gbaghaara unu. Ndi Jentail; nwoke na nwanyi] ka a kpoo unu ka unu bia n'udo.

Ndị Efesọs 5:15-20 Pọl n'akwụkwọ ozi o degaara Ndị Kraịst nọ n'Efesọs na-ekwu, si: "Ya mere, lezienụ anya otú unu si ebi ndụ—ọ bughị dị ka ndị na-amaghị ihe kama dị ka ndị maara ihe, na-eji ohere ọ bụla eme ihe n'ụzọ ọ bụla, n'ihị na ụbọchị ndị a jọrọ njọ: ya mere, unu abụla ndị nzuzu, kama ghọta ihe bụ ihe merenụ. Uche Jehova bu. Anụbigala mmọnye ókè, nke na-eduga ná ịla n'iyi. Kama juputa na Mmụọ Nsọ. Na-eji abụ ọma, ukwe na abụ ime mmụọ na-agwarịta ibe ha okwu [ikekwe na-anabata ma ọ bụ abụ ụgha]. Na-abụ, na-abụ abụ (abụ) n'obi unu nye Onyenwe anyị, na-ekele Chineke Nna mgbe niile maka ihe niile, n'aha Onyenwe anyị Jizọs Kraịst."

Pọl gwara Ndị Kraịst nọ na Kọlọsi na ịbụ abụ na-ekwusi ike n'usoro echiche mmadụ ka mmadụ na-egosiputa mmetuta ya n'ebe Chineke nọ. Pọl akwaghị ihe ndị a kọrọ banyere ịbụ abụ n'otu n'otu ma ọ bụ ná mgbakọ. Kama nke ahụ, ọ na-emesi obi mmadụ ike àgwà nke inwe ekele site n'obi ya. N'agbanyeghị ọnọdụ ọ bụ, mmadụ ịbụ abụ bụ ka a ga-eduga n'ịdị n'otu nke ahụ, ịkuziri mmadụ na igba mmadụ ume na n'ito Chineke bụ ofufe.

Enwere ọtụtụ akụkụ iji bụrụ abụ na ime ukwe ma ọ bụ egwu n'ime obi gi nye Onyenwe anyị

- a) Ịbụ abụ - ịdọrọ ụdọ [nke ngwa, ụdọ olu ma ọ bụ eriri obi]
- b) Ime egwu n'ime obi - mmetuta na mmetuta na ezi obi
- d) Nye Onye-nwe-aka n'ebe Chineke nọ
- e) Ezigbo na ezi, ọ bughị ihe efu ma ọ bụ akụkọ ifo kama omume na-eme n'ime mmadụ, obi ma ọ bụ mkpuru obi, akụkụ nke mmadụ na-ahụ n'anya ma na-asọpuru.
- f) Mmadụ nwere ike bụrụ abụ nye onye ọzọ ma ọ gbakọtara ma ọ bụ na o nweghị.

Akwụkwọ nsọ nke agba ọhụrụ ndị ọzọ metụtara ịbụ abụ

- "M ga-eji mmụọ m bụọ abụ, ma m ga-ejikwa uche m bụrụ abụ." (1 Ndị Kọrint 14:12-17; 26)
- "Ọ dị onye obi uto, ya bụrụ abụ otuto" (Jems 5:10-13)
- "Toonụ Onyenweanyị, unu ndị mba ọzọ niile, bụkuokwanụ ya abụ otuto, unu ndị niile dị iche iche." (Ndị Rom 15:7-11)
- "M ga-abụkwa abụ otuto gi n'ihu ọgbakọ." (Ndị Hibru 2:10-12)

Ịbụ maka ọhụ na-amasị onye a na-ahụ anya ma na-abụ abụ sitere n'obi na-egosiputa mmetuta nke mmadụ n'ime. Ya mere, ihe ọ bụla nke gafeworo echiche nke obi wee bụrụ ihe na-atọ uto na ntị, ma ọ bụ nkwekọ, ngwa ma ọ bụ abụ, na-akwụsị ịbụ ihe na-atọ Chineke uto.

Nyochaa nkenke nke ịbụ abụ.

WHO:

Juputa na Mọ Nsọ, na-abụ abụ na-abụ abụ n'ime obi gi nye Onye-nwe-anyị

Ebee:

Dị ka mgbakọ:

N'etiti nkpokota ka M'gābùku Gi abụ ọma

Dị ka ndị mmadụ n'otu n'otu

Jiri amamihe nile na-akuziri ibe unu ndumọdụ, na-adukwa ibe unu ọdụ, ka unu na-abụkwa abụ ọma, abụ na abụ ime mmụọ, were ekele n'ime obi unu nye Chineke.

Mgbe ole:

Ọ dị onye nwere obi uto? Ya bụrụ abụ otuto

Kedu:

M ga-eji mmụọ m na-abụ abụ, ma m ga-eji uche m na-abụ abụ.

Enwere echiche dị iche iche maka ihe bụ abụ a na-anabata nke ọma nye Chineke n'okpuru ọgbugba ndụ ọhụrụ. Mmadụ ga-eleba anya karịa echiche ma ọ bụ nkwenye onwe onye ma kọwaputa akụkụ Akwụkwọ Nsọ mgbe niile n'ọnọdụ ya, ọ bughị n'amaghị ama. Ikwa ihe site na ebe na-ezighi ezi na-aruputa nkwebi okwu na-ezighi ezi:

- a. Ofufe na-abia na 'ofufe ofufe' ya mere ịbụ abụ a na-anabata ga-aburiri na ọgbakọ 'ofufe ofufe'.

- b. Ibụ abụ ga-aburiri naanị abụ ma ọ bụ n'otu ebe n'ihi na nkwekọ na-elekwasị anya n'ime ka onye na-ege ntị mara mma, ọ bụkwa nturundụ.
- c. Naanị cappella dị n'otu ma ọ bụ nkwekọrịta akụkụ anọ ka a na-anabata
- d. Ọ bụrụ na onye ọ bụla nwere abụ putara na ọgbakọ na-ahọrọ abụ a ga-abụ
- e. Ibụ abụ site n'obi mmadụ na cappella, abụ, nkwekọrịta ma ọ bụ ngwá ọrụ dị mma ma ọ bụrụ na a na-elekwasị anya na ụda karịa echiche nke obi mmadụ.
- f. Onye ndu ma ọ bụ onye nduzi bụ onye na-eme ihe nkiri
- g. Ọtụtụ ndị isi egwu, ndị isi otu, ma ọ bụ otu otuto bụ nturundụ n'agbanyeghi na ọtụtụ na-esonyere ha dị ka mgbe naanị otu onye ndu egwu.
- h. Ibụ abụ ga-aburiri site na ebe nchekwa na-enweghi akwụkwọ egwu ma ọ bụ ntule na ihuenyo.
- i. Ọ bụrụ na mmadụ lekwasiri anya n'idi mma ụda, ọ bụ ihe nturundụ ma ọ bụ ihe eji egwu egwu, cappella ma ọ bụ kwekọrọ.

Ibụ abụ maka nturundụ na-eme mgbe mmadụ na-ekwe ka uto nke ibụ abụ na egwu na-ewepụ echiche Chineke site n'obi ha ma ọ na-eme - a) na ma ọ bụ na-enweghi ngwá egwú na radio, TV ma ọ bụ CD, b) mgbe a na-agbakọta ma ọ bụ naanị ya ma ọ bụ c) na-enweghi onye ndú, otu onye ndú ma ọ bụ ọtụtụ ndị ndú. N'ezie, mmadụ nwere ike inwe mmetụta dị ukwu nke egwu, nsopurụ, nsopurụ na otuto n'ife Chineke n'abụ na n'otu oge ahụ na-enwe obi uto na ọbuna na-ewuli ya elu site n'abụ abụ na egwu nke olu ndị ọzọ na-eto Chineke ma na-eke ya. Ọ bụ ihe gbasara obi.

Ajụjụ

1. Ibụ abụ n'okpuru ọgbụgba ndụ ochie bụ ikuzi nkuzi na igosiputa otuto na ekele nye Chineke maka ihunanya Ya.
T. ____ F. ____
2. Ndị Kraịst nọ na Kọlọsi bụrụ abụ izi ihe na idu ọdụ
T. ____ F. ____
3. Abụ nke Chineke na-anabata aghaghị ibụ mgbe nile site n'ime mmadụ, n'obi ya.
T. ____ F. ____
4. Ihe ọ bụla nke na-egbochi obi mmadụ ilekwasị anya n'echiche ya n'ebe Chineke nọ ma na-abụ abụ na-egbochikwa ofufe n'abụ.
T. ____ F. ____
5. Ibụ abụ sitere n'obi bụ ihe mmadụ n'otu n'otu ọbuna mgbe mmadụ na-agbakọta ọnụ dị ka chọchị.
T. ____ F. ____

Na-ekpe ekpere

Jizọs tuler ekepere n'oge okwu ya a na-akpọkarị 'Ozizi Elu Ugwu' nke na-ekwu "Mgbe ọ bụla j na-ekpekwa ekpere, adịla ka ndị ihu abụọ na-enwe mmasị iguzo n'ụlọ nzukọ na n'okporo á má ka ndị mmadụ wee hụ ha. M na-agwa gị n'ezie, ha nwere ụgwọ ọrụ ha zuru ezu! a ga-anụ ya site n'ikwu okwu. Unu adịla ka ha, n'ihi na Nna unu maara ihe ndị dị unu mkpa tupu unu arịọ ya." (Matiu 6:5-6) Na Mak 11:17 Jizọs zoro aka na Aizaya 56:7 na-ekwu na ụlọ nsọ Chineke bụ ebe a na-ekpe ekpere ugbo a, ụlọ nsọ Chineke bi n'ime mmadụ.

"Otu ụbọchị Jizọs nọ na-ekpe ekpere n'otu ebe, mgbe o kwuchara, otu n'ime ndị na-eso ụzọ ya siri ya, Onyenwe anyị, kuziere anyị ikpe ekpere, dị ka Jọn kuziiri ndị na-eso ụzọ ya." (Luk 11:1) Jizọs kwughachiri ihe ahụ o kwuru na Matiu 6:9-13 n'Ozizi Elu Ugwu Okwu ekpere.

Gịnị dị iriaba ama n'aririọ ha na-arịọ ka e kuziere ha otú e si ekpe ekpere? Ndị na-eso ụzọ Jizọs hà amaghị otú e si ekpe ekpere? Ọ ga-abụ na ikiri ndị ndú okpukpe ha, bụ ndị Farisii, na-ekpe ekpere, metọọ echiche ndị na-eso

uzo Jizos banyere ekpere? Ndi nna ochie ha kpere ekpere ka o bu otu Chineke si agwa ha okwu kpomkwem na ekpere? N'iwu Chineke nyere site n'aka Mosis, o bu nani ndi Izrel bu ndi nchujà, ndi amuma ma o bu ndi eze bu ndi puru ikpe ekpere?

N'ime ndi nna ochie nke Testament Ochie, ndi nchu-aja, ndi amuma na Hana kpere ekpere. Ekpere ha na-adi ka o bu aririo maka mgbaghara, nnaputa na irio aririo maka nnwere onwe puo na nhujuanya. O bughị nani ha ka Daniel na ndi ozo 'na-ekpe ekpere n'akuku ulo nsọ ahụ,' bu ebe onuno Chineke.

Ekpere nke agba oheru di iche na nke agba ochie dika ha na-ekwukari gbasara ihe mmuo. Luk dere na Oru 10:1-5 na otu ochiagha ndi Rom bu Konlios na-ekpegara Chineke ekpere mgbe niile nakwa na Chineke nuru ekpere ya.

Agwa nke Onye na-ekpe ekpere

"Ndi ikom abuo gbagoro n'ulo nsọ ikpe ekpere, otu onye Farisii na onye ozo bu onye onautu." Onye Farisii ahụ guzoro wee kpee ekpere otu a nonwe ya, si: "Ana m ekele gi na adighi m ka ndi ikom ozo, ndi na-apunara mmadu ihe, ndi ajo omume, ndi na-akwa iko, ma o bu obuna di ka onye onautu a. Ana m ebu onu ugboro abuo n'izu, m na-enye otu uzo n'uzo iri nke ihe niile m nwere n'ebe di anya, ma o bughị idi mpako n'ihu oha. ka anya ya legidere elu-igwe, ma tie aka n'obi ya, na-asi, Chineke merem ebere [onye di umeala n'obi]" (Luk 18:10-13). Site n'amaokwu ndi a, mmadu na-aghota na a na-anu ekpere ndi di umeala n'obi kari ndi ezi omume nonwe ha.

Ekpere zara

Jon na-agwa anyi na Jizos bu Vine na Ndi Kraist bu alaka. O buru na alaka ahụ (Onye Kraist) anogideghị n'akuku osisi Vine (Kraist) onwu na-aputa ma ebipu alaka ahụ (Onye Kraist) ma chupu ya - agaghikwa adi nonodu nzoputa. Ndi ahụ foduru n'osisi vine no n'ime Kraist ma a na-aza ekpere ha ka ha na-enye Chineke otuto, o bughị onwe ha (Jon 15).

Ihe na-egbochi ekpere

Chineke nwere ike o gaghị anu ekpere mgbe niile dika enwere onodu, onodu, agwa na ebumnobi ndi na-egbochi ekpere mmadu ka a nu ya.

- Jems 4:2-3 "Unu enweghi, n'ih i na unu adighi ario Chineke: mgbe unu na-ario, unu adighi anabata, n'ih i na unu na-ario n'ebumnobi na-ezighi ezi, ka unu wee na-emefu ihe unu nwetara n'ih e utu unu."
- 1 Pita 3:7 "N'otu aka ahụ, ndi bu di, na-akpachapu anya ka unu na ndi nwunye unu na-ebi, na-emesokwa ha nsopuru di ka ndi na-adighi ike na ndi ha na unu na-eketa onyinye amara nke ndu, ka ihe o bu la ghara igbochi ekpere unu."

Ugboro ekpere

"Mgbe ahụ, Jizos turu ndi na-eso uzo ya otu ilu iji gosi ha na ha kwesiri ina-ekpe ekpere mgbe niile, ka ha ghara ida mbà, si: 'N'otu obodo, e nwere otu okaikpe na-adighi atu egwu Chineke, o naghikwa eche banyere mmadu, ma otu nwaanyi di ya nwuru no n'obodo ahụ, bu onye na-ario ya aririo, si, 'Kwusi m ikpe megide onye iro m.' Ruo oge ufodu o juru, ma n'ikpeazu, o gwara onwe ya, si, 'O bu ezie na adighi m atu egwu Chineke, anaghikwa m eche banyere mmadu, ma n'ih i na nwanyi a di ya nwuru nogidere na-enye m nsogbu, m ga-ahụ na o nwetara ikpe ziri ezi ka o ghara ime ka ike gwu m na obibia ya!' Jehova we si, Genu nti ihe onye-ikpe nekwa. Chineke, o gagh i-eme kwa ka ezi omume nye ndi O aropotara, bu ndi netiku Ya ehie na abali? O ga-anogide na-ewepu ha? Asim unu, O gahu na ha nwetara ikpe ziri ezi, ngwa ngwa. Otu o di, mgbe Nwa nke mmadu ga-abia, o ga-ahụ okwukwe n'elu uwa." (Luk 18:1-8)

Ndi na-eso uzo Kraist kwesiri idi na-ekpe ekpere mgbe nile maka enyemaka iji merie ihe isi ike nke ndu kwa ubochi ka ha na-ebi ndu maka Kraist. Poi kwuru, si: "Na-ekpenu ekpere mgbe niile n'ime mmuo nsọ, ya na ekpere niile na aririo niile." N'ih i ya, werenu ntachi obi niile na-ariosi aririo ike maka ndi nsọ niile."—Ndi Efesos 6:18.

Ekpere na ntuziaka site

Jizos

- Ekpere nkeonwe - ka iko a (onwu Jizos na-echere site na nkpogidere n'obe) gafere, mana ka emee uche gi.
- Ntuziaka na Ekpere - ejila nkwughachi efu
- Idọ aka ná ntị – A naghị anụ ekpere ndị mmadụ ga-ahụ anya

Ndiozi

- Ekpere maka nkwa okwu – Mgbe Kansul tohapuru Pita
- Ekpere Maka Ime Ihe - Pita kpere ekpere wee si, "Tabita bilie"
- Nkeonwe – n'ime n'ime na n'etiti abali Pọl na Sailas kpere ekpere

Ndiozi na Ndi Kraist

- Ntuziaka izugbe - bu onye o bu na-akpagbu, ka o kpee ekpere
- Maka ndi ozọ - anyi na-ekele gi ma na-ekpe ekpere maka gi mgbe niile
- Ekpere maka onwe - wulite onwe gi ma kpee ekpere na Mụọ Nso
- Maka mgbaghara - Chegharja maka ajọ omume a ma kpee ekpere

Na-ebute uzọ n'ime uche Chineke mgbe nile n'obi gi. Na-ekpe ekpere mgbe niile. Ekpere nwere ike idi mkpụmkpụ na nke akwawutara nke oma. Kpee ekpere maka ihe ndi na-adiru mgbe ebighi ebi. Chọọ nduzi Chineke n'ibute Alaeze Ya uzọ ná ndu kwa ubochi na n'ibute ndi ozọ uzọ karja onwe gi. Kpee ekpere ma nyere aka igbasa ozi oma nke Kraist. Kpee ekpere maka ndi ozọ na maka ekele na-adabara mgbe niile.

Ekpere nwere ike idi mkpụmkpụ, n'ebe o bu, maka onwe ma o bu ndi ozọ, mgbe obi utọ ma o bu mwute ma o bu kpomkwem ma o bu n'ozuzu, ma o bughị nke onwe.

Ajụjụ ___ b na c

1. Kedu mgbe oge awa ekpere?
  - a. ___ Ugboro anọ n'ubochi n'ututu, elekere 9, elekere atọ na abali
  - b. ___ Mgbe i choro ihe
  - c. ___ Mgbe niile
  - d. ___ a na b
  - e. ___ b na c
2. Ka ekpere Onye nke Kraist buru nke Chineke nara nke oma o ga-anogideriri na Kraist.
T. ___ F. ___

Ihe omumu nke 10

Nri Anyasi nke Onye-nwe-Icheta Kraist

N'ubochi mbu nke achicha ekoghi-eko, ndi neso uzọ-Ya biakutere Jisus, si, òle ebe I gachọ ka ayi doziere Gi ka I rie oriri ngabiga, mbe oge hour ahu ruru, O we nodu ala, ya na ndi-ozu. O we si ha achorom ka mu na unu rie nri ngabiga nka tutu mu ahuhu, nkpogidere n'obe-Ya, n'ihu na asim unu, M'gaghi-eri ya rue mbe gemesu ya n'alaeze Chineke.

Ma mbe o ruru anyasi, mbe ememe ngabiga ahu Jisus noduru na nri, Ya na ndi-ozu iri na abua ahu: mbe ha neri nri, Jisus were obe achicha, mbe o gozisiri ekele, o nyawara ya nye ndi neso uzọ-Ya, si, Nara, rie: nka bu arum. O were kwa iko, kele ekele, o we nye ha ya, si, Nuanu nime ya, unu nile: n'ihu na nka bu obaram nke obu-ndu ahu, nke anawusiri otutu madu ka ewe baghara nmehie.

Ihe omumu 11

Inye ihe

"N'ihhi na Chineke huru uwa n'anya otú a, na O nyere Ọkpara Ọ muru nání Ya, ka onye ọ bula nke nātukwasi Ya obi we nwe ndu ebighi-ebi, kama ewela ya n'iyi ka ebibie ya" (Jón 3:16). Ọ dị ka enwere njikọ dị n'etiti ihunanya na inye ihe.

N'ime Kraịst, anyị ga-amụta ihu n'anya na ikwuputa ihunanya ahụ site n'inye ihe - ikere òkè nke ihe Chineke nyefere anyị n'aka.

"Ma ugbu a, ụmụna m, anyị chọrọ ka unu mara amara nke Chineke nyere ọgbakọ ndị dị na Masedonia: N'ime ọnwụnwụ ahụ tara akpụ, ọhụ ha na-ejubiga ihe ókè [olileanya ndu ebighi ebi ha] na oké ida ogbenye ha dara n'imesapụ aka. N'ihhi na a na m agba ama na ha nyere ihe ha nwere ike, na ọbuna karịa ike ha. N'onwe ha kpam kpam, ha rịrọrọ anyị ngwa ngwa maka ohere nke ikere òkè n'ijere ndị nsọ a (2 Ndi-Kọ 8:1-7).

"Ọ bụrụ na onye ọ bula adighi egboro ndi ikwu ya mkpa ha, karisjakwa ndi ezinulo ya, ọ gónahuru okwukwe ahụ, dikwa njo karia onye na-ekweghi ekwe."1 Timoti 5:8).

Àgwà

A na-egosiputa ihunanya mmadụ nwere n'ebe Chineke nọ n'ilekọta ndi nọ ná mkpa. "Okpukpe [*threeskeia - oru mpuga*] na Chineke Nna anyi na-anabata di ka ihe di ọcha na onye na-enweghi ntupọ bu nke a: ilekọta umu mgbei na ndi inyom di ha nwuru n'ime mkpagbu ha na idebe onwe anyi ka ụwa ghara imeru onwe ya." (Jems 1:27).

Onye anyaukwu huru onwe ya n'anya karia Chineke ma ọ bu ndi ozọ.

"Ọ dighi onye ọ bula puru otu nke nna abua: ma ọ bu na ọ gākọ otu onye nime ha asi, hu ibe-ya n'anya, ma-ọbu ọ gārapara otu nime ha, leda ibe-ya anya: unu apughi ijere Chineke ozi na ego" (Matiu 6:24).

"Ọ bụrụ na m na-enye ndi ogbenye ihe niile m nwere ma nyefee ahụ m n'okụ, ma enweghi m ihunanya, ọ dighi uru m bara." [Enyeghi m Chineke mmuo m n'ihhi na onyinye m bu nke sitere n'oru ma ọ bu iwu.] (1 Ndi Korint 13:3).

"Nye ndi bara ọgaranya n'ụwa a iwu ka ha ghara idi mpakoma ọ bu itukwasị olileanya ha n'akụ na ụba nke a na-ejighi n'aka, kama itukwasị Chineke obi." (1 Tim 6:17-19) Na Mak 10:17-21, anyi na-agu banyere ọgaranya nke debere lwu ahụ ma ọ choghi iso ndi nọ ná mkpa kerita ihe. Iji omiiko na-enye ndi nọ ná mkpa ihe bu akụ ndi e kpakobara n'eluwigwe.Ma ndi ọgaranya ma ndi ogbenye nọ n'ime Kraịst na-akpakoba akụ n'eluwigwe site n'ime ihe oma n'inyere ndi ozọ aka n'uzọ ihe onwunwe na n'uzọ ime mmuo. A dighi echekwa ego ahụ kama agwà nke obi mmadụ n'iji mmesapụ aka inye onwe ya na ihe onwunwe o nwere n'aka.

"Kpachara anya ka i ghara ime 'omume ezi omume' gi n'ihu ndi mmadụ, ka ha hu ya. Ọ bụrụ na unu emee otu ahụ, unu agaghi enweta ugwo oru n'aka Nna unu nke bi n'eluwigwe." (Matiu 6:1-4).

"Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwo na ndi-Farisi, ndi-iru-abua, unu nēnye otu uzọ n'uzọ iri nke uda-uda-unu, Mint, dill na cumin: ma unu lefuru ihe kachasi n'iwu anya, bu ikpe ziri ezi, ebere na ikwesi-ntukwasi-obi: unu aghaghi ime nke-ikpe-azu, nēlegharaghi kwa ihe mbu" (Matiu 23:23-24).

"Ma otu nwoke aha ya bu Ananayas na Safaira nwunye ya rekwara otu ala. Site n'omuma nke nwunye ya n'uzọ zuru ezu, o debere onwe ya ufodu n'ime ego ahụ, ma weta nke foduru, debe ya n'ukwu ndiozi." (Oru 5:1-2).Ọ bughị eziokwu na ha enyeghi ihe niile ha nwetara kama ọ bu agwà ha n'inye otuto na-achosi ike maka mmadụ.

Anyaukwu na icho odimma onwe onye

Anyaukwu bụ ilekwasị anya na onwe - ihe onwunwe m, oge m, na ọchịchọ m.

“Kwuony Ya mere, ihe ọ bụla bụ nke ụwa unu: ikwa iko, adighi ọcha, agụụ mmekọahụ, ọchịchọ ọjọọ na anyaukwu, nke bụ ikpere arụsị. N’ihi ihe ndị a, ọnụma Chineke na-abịa.” (Ndi Kọlọsi 3:5-6)

- M’gāsị kwa nkpuru-obim, Nkpuru-obi, i nwere ọtutu àkù nke anēdobere ọtutu arọ; were obi-gi, rie ihe, nua ihe, nwe-kwa-nu utọ. Ma Chineke siri ya, Gi onye-nzuzu, abali a ka achọrọ nkpuru-obi-gi n’aka-gi; ma ihe nke i kwadoworo, ònye ka ha ga-abụ? (Luk 12:19-20)
- “Lezienụ anya, kpacharanụ anya ka unu ghara inwe ụdị anyaukwu ọ bụla: ndụ mmadụ esiteghị n’ihe onwunwe ya n’ụba.” (Luk 12:15).
- Ma nsọpụrụ Chineke ya na afọ ojuju bụ uru dị ukwu: n’ihi na ọ dighi ihe anyị ewetaghị n’ụwa, ọ dighikwa ihe anyị pụrụ ịnara n’ime ya: ma ọ bụrụ na anyị nwere ihe oriri na uwe, anyị ga-enwe afọ ojuju na ya. iru uju” (1 Timoti 6:6-10).
- **“Unu akpakọbara onwe unu akù n’ụwa**, ebe nla na nchara na-ebibi, na ebe ndị ohi na-awaba zuo ohi. Ma na-akpakọbanụ onwe unu akù n’eluigwe, bụ ebe nla na nchara na-adighi ebibi, ebe ndị ohi na-adighikwa awaba zuo ohi. N’ihi na ebe akù gi dī, n’ebe ahụ ka obi gi ga-adikwa” (Matiu 6:19-21).
- Ilu ahụ a na-akpokarị ọgaranya na Lazaros, (Luk 16:19-31) na-egosi n’uzọ doro anya ọnọdụ ndị na-eji ihe onwunwe Chineke eme ihe n’onwe ha n’eleghị anya n’ọnọdụ ọnọdụ nke ndị ha na ha na-akpakọrịta mgbe nile. Ọ gwula ma mmadụ gbanwere wee malite iji ihe onwunwe ya mee ihe maka abamuru nke Chineke, n’ezie a ga-achụpụ ya n’ihu Chineke.

“Jizos leghariri anya gburugburu wee si ndi na-eso ụzọ ya, Lee ka o si sie ike ndi ọgaranya jba n’alaeze Chineke” (Mak 10:23)!Akù na ụba abughị nsogbu. Ọ bụ idabere na akù na ụba mmadụ iji nweta nzọpụta na ndụ ebighi ebi karịa na Chineke.

Imesapu aka n’ihe onwunwe

“Chetanụ nke a: [Pọl na-edegara Ndi Kraist Ndi Korint akwukwo ozi] Onye ọ bụla na-agma mkpuru n’ụba ga-ewe ntakiri ihe ubi, onye ọ bụla na-aghakwa mkpuru n’ụba ga-ewerekwa mmesapu aka wee ghọọ ihe ubi: onye ọ bụla kwesiri inye ihe o kpebiri n’obi ya inye, ọ bughị n’ọchịchọ ma ọ bụ ná mmanye (orụ ma ọ bụ ná mmanye) n’ihi na Chineke huru onye na-eji obi utọ enye ihe n’anya, Chineke nwekwara ike ime ihe niile n’oge niile. ọ dī gi mkpa, i ga-aba ụba n’ezi orụ ọ bụla, dī ka e dere, si: "Ọ chusaworo ndi ogbenye onyinye ya; Ezi omume ya na-adiru mgbe ebighi ebi.”

Pọl na-edegara Ndi Kraist akwukwo ozi, si: “Onye na-ezu ohi agaghị ezukwa ohi ọzọ, kama ọ ghaghị iru orụ, jiri aka ya onwe ya na-eme ihe bara uru, ka o wee nwee ihe ọ ga-eso ndi nọ ná mkpa kerita.” (Ndi Efesos 4:28)

Imesapu aka na ogugu isi anyi

Ejila kpuru isi nọgide na-anabata ihe a kuziiri gi. Nyochaa akwukwo nsọ n'onwe gi, soro Ndi Kraist ndi ọzọ kparita ụka, nweta nghota doro anya nke uche Ya. Gosiputa ihe niile n'onwe gi karia idabere na inakwere nkwenye ma ọ bụ echiche nke enyi, onye nkuzi, onye nkwusa ma ọ bụ pastọ ntukwasị obi. Nabata iwu Kraist ma tukwasị obi na Ya site na nrubeisi. Ọ bụrụ na mmadụ anwaghị ighota, olee otú ọ ga-esi gbanwee?

Imesapu aka na Mmetuta Anyi

A na-atule mmetuta gi site n’ihe ndi ọzọ chere ma ọ bụ kwuo banyere gi. Orụ nlekota Ndi Kraist na-achọ ka mmetuta mmadụ na-enye Chineke otuto ma jiri ya hụ na a na-ekpe ikpe ziri ezi na ebere nye ndi ogbenye.

Imesapụ aka na Ozioma Ya

“O wee sị ha: “Gaanụ n’ụwa dum kwusaara ihe nile e kere eke ozi oma.” (Mak 16:15-16) Onye nke kwere, e meekwa ya baptizim, a ga-azọpụta ya.

Chineke enyefewo ndị nọ n’ime Kraịst ihe onwunwe Ya kacha dị oké ọnụ ahịa na nke dị mkpa. O nweghị atụmatụ ọzọ ọ mere maka izisa ozi mgbaghara nke Ozioma Ya. Ọ na-atụ anya ka anyị mee uche Ya, ma ọ bụrụ na anyị emeghị onye ọzọ. Ha gānata ugwo-ọlu-Ya; anyị agaghị. Ajụjụ bụ "anyị na-eme uche Ya ka ọ bụ na anyị na-ahapụ onye ọzọ ka o meere anyị ya?"

Na-emesapụ aka na Oge Anyị

Iji oge anyị eme ihe nke oma gụnyere iwepụta oge maka onwe, ezinụlọ, ndị nọ ná mkpa, ọmụmụ ihe na ibuga ozi-oma n’ụwa iji gboo mkpa ime mmụọ ha. Na mgbakwunye na inye aka n’uzọ ego iji mebie ọnụ ahịa, mmadụ nwere ike isonye na:

- a. Otu onye n’ime otu ọmụmụ Bible
- b. Na-ewetara ndị mmadụ na onye nkuzi
- c. Na-ekesa ma na-enyocha ọmụmụ akwụkwọ ozi Akwụkwọ Nso
- d. Izu lite nkuzi ederede
- e. Igba ndị ọzọ ume n’ozu ha

Oru nkeonwe n’inye ihe

Ọ bụ m na-ahụ maka ime uche Ya? N’ezie, azịza doro anya - a na-ada ụda EE M n’onwe m na-akpata!

Ọ bughị naanị ndị na-eso ụzọ Kraịst kwesiri ntụkwasi obi kama a ga-akpọ mmadụ niile ka ha zaa ajụjụ. N’ezie Mu onwem nādi ndu, ' ka Jehova siri, ikperè nile ọ bula gāruru n’irum: ire ọ bula gēkwuputa kwa Chineke. Ya mere, onye ọ bula n’ime anyị ga-aza Chineke ajụjụ banyere onwe ya” (Ndị Rom 14:11-12).

Inye ihe bụ nzaghachi nke obi dị ka otu esi eme nke oma. Ọ bughị ụfọdụ “ihe iwu choro” dij ka otu ụzọ n’uzọ iri.

Onye Kraịst aghaghị jma ihe ndị na-emetụta inye ihe ma ọ bụ ihe oma ma ọ bụ ihe ọjọọ. Omume mmadụ na okwu ya bụ inye Chineke otuto; ma ọ bughị ya, ọ na-enye Ekwensu na nzube ya otuto. Otu bụ onye na-ahụ maka inye ihe na nlekota ha!

Inye ihe na-adighi anakwere

- Ọ bughị iji ihe ndị Chineke nyeworo mee ihe na-eme uche Ya.
- Inye n’ihi na ọ bụ iwu kama isi n’obi
  - Jizos kpọrọ ndị nyere iwu n’ihi iwu ndị ihu abụọ. Ha lekwasiri anya n’ime iwu ahụ ma leghara ihe ndị ka mkpa nke ndụ anya - ikpe ziri ezi, ebere na ikwesị ntụkwasi obi
- Na-enye ka mmadụ mara ya
- Inye ihe na-enweghị isi nke mmehie mebiri
  - Ọtụtụ afọ tupu Aisaia 1: 10-17 Chineke kwuru, sị: "Ewezuga onwe gi na-enweghị isi!

Ajụjụ

1. Gini mere Onye Kraịst ji kwesị inye ihe?
  - a. ___ Ọ bụ iwu a na-aghaghị irube isi
  - b. ___ N’ihi ihunanya Chineke na mmadụ
2. Ego ole ka Onye Kraịst kwesiri inye?
  - a. ___ Pasant iri, otu ụzọ n’uzọ iri
  - b. ___ Ruo mgbe ọ na-ewute
  - c. ___ Dị ka otu onye nwere ọganihu

3. Anyaukwu bụ ilekwasi anya n'onwe na imeju ochi cho mmadu kama ilekwasi anya n'imeju afọ ndi nwere mkpa anụ ahụ na nke ime mmụọ.
T. ___ F. ___
4. Ole ndi bu ndi ga-aza ajuju maka ihe ndi e mere ma o bu ndi na-emeghi eme mgbe ha no n'ụwa?
  - a. ___ Ndi mmehie
  - b. ___ Ndi Kraist
  - c. ___ Mmadu niile
5. Gini bu ihe na-adighi anakwere inye?
  - a. ___ Na-enye n'ihina e nyere ya iwu
  - b. ___ Inye iji nweta nnabata nkeonwe
  - c. ___ Na-enye ihe na mmehie na-enweghi mgbaghara
  - d. ___ Ihe niile di n'elu

Ido aka na nti Uka

Ihe omumu 12

Ndi Kraist na Kraist na-akporita ma kwesiri inonyere ndi ozo niile no na Kraist. Ha nhata n'ihunanya nke Chineke, nzoputa ha na uru niile e nwetara site na ino na Kraist. Agbanyeghi, ibu mmadu, ha niile di iche na ikike, ogugu isi, amamihe, amamihe na ntozu oke n'ime uwa anu ahụ na nke mmụọ. Ya mere, a ga-enwe esemokwu nke ogo di iche iche nke a ga-edoziri.

A ga-enwekwa ndiche na nghota na nkowa nkeonwe nke akwukwo nsọ. Ufodu nwere ike inwa imanye nkowa ha n'ebe ndi ozo no di ka onodu nke mkpakorita nke megidere ntuziaka Pọl na 1 Ndi Korint 8. Tukwasị na nke ahụ, a ga-enwe ndi na-akuzi nkwenkwe ha nke na-abughi nke Akwukwo Nso.

Ebumnuche nke ido aka na nti ogbakọ bu ikpoghachi Onye Kraist kpafuru akpafu na-ebikwaghizi ibi ndu na-atọ Chineke uto. It e bu n'obi gbochie ila n'iyi nke mkpuru obi mmadu, gbochie mmeto nke ahụ na igosi ihunanya, ikpe ziri ezi na ebere Chineke n'ụwa.

Ido aka na nti agaghi agafe n'ufodu nkowa nke onwe onye choro ka mmadu niile nabata ya ka o buru mmekorita. Ndi Hibru 12: 5-7 - "Nwa m, echela ido aka na nti nke Onyenwe anyi, ma o bu daa mbà mgbe o na-adọ gi aka na nti: n'ihina Jehova na-adọ onye o huru n'anya aka na nti, o bukwa nwa o bula o nabatara ka O na-ata ahuhu." Ihe i na-atachi obi na-adọ gi aka na nti: Chineke na-emeso gi di ka umu. O di nwa nwoke nna ya na-adighi adọ aka na nti?"

2 Timoti 3: 16-17 - "Akwukwo Nso dum ka Chineke na-ekupu ume, o bara uru maka izi ihe, maka iba mba, maka mgbazi, na maka ozuzu (ntuziaka) n'ezi omume."

Ndi Hibru 12: 11 - "N'ihina ugbo a ido aka na nti nile (ido aka na nti) yiri ihe na-egbu mgbu (o bughị ihe mgbu anu ahụ) kama ibu ihe na-atọ uto, ma emesia o na-amiputa mkpuru udo nke ezi omume nye ndi e ji ya zuo."

Ndi Efesos 6: 4 - "Ndi nna, akpasula umu unu iwe, kama na-azu ha site n'izu ha na ikuzi ha banyere Onyenwe anyi (ido aka na nti na ntuziaka).

Okwu e dere n'ike mmu nsọ na-akuziri anyi n'usoro di mkpa iji ngide na-ekwesị ntukwasị obi, idi notu na mmekorita anyi na Chineke na mmadu:

1. Ndi Kraist na-emehie megide gi ma o bu Chineke ga-agakwuru umunna ha Ndi Kraist ka ha kowaa ihe kpatara omume ha ji buru mmehie ka ha wee mezie uzọ ha.
2. Ido aka na nti ga-amalite ozugbo, o bughị echi, o bughị izu na-abia, o bughị onwa na-abia ma o bu na-esote afọ.

3. Ịdọ aka ná ntị aghaghị ịdị na-agbanwe agbanwe ma na-aga n'ihu ruo mgbe nchegharị pụtara ma ọ bụ ruo mgbe ohere ọ bụla maka nchegharị ga-agwụ.
4. Agaghị etinye ịdọ aka ná ntị n'okwu ọnyụ. Nke a bụ ya mere ndị otu metụtara ga-ebu ụzọ nwaa mkpebi. Ha maara eziokwu mana ha nwere ike ighọta ya n'ụzọ dị iche.
5. A ghaghị ịdọ aka ná ntị nye ndị ọgaranya na ndị ogbenye, ndị nwoke na ndị nwanyi, na ndị agadi na ndị na-eto eto n'eleghị mmadụ anya n'ihu.
6. Ịhụnanya ga-aburiri ụzọ mgbe niile.

Ịdọ aka ná ntị Site n'ogbakọ ogbakọ

Ụzọ kachasi dị irè iji zụọ / ịkuziri ma weta mgbanwe bụ usoro otu onye. “Ọ buru na nwanne gi emehie megide gi, gaa gwa ya ajọ omume ya, n’etiti nani gi na ya: ọ burukwa na ọ na-ege gi ntị, i ritewo nwanne gi n’uru.” (Matiu 18:15).

Mgbe otu onye na-emepụtaghị mgbanwe mgbe ahụ ndị ọzọ ga-etinyeriri aka. Ndị Kraịst ole na ole, ma eleghị anya abụọ ma ọ bụ atọ, Ndị Kraịst nke onye ahụ mejoro na-akwanyere ụgwù na ogbakọ dum kwesiri iso gi gakwuru ndị e mejoro, ọ bughị enyi gi bụ onye na-ekwenyere gi mgbe nile, iji kwurita onodu ya (Matiu 18:16).

“Ụmụna m, ọ buru na onye ọ bụla n’ime unu esi n’eziokwu kpafuo, ma onye ọ bụla kpoghachite ya, ka ọ mara na onye ọ bụla nke na-akpoghachite onye mmehie na mkpagharị ya ga-azoputa mkpuru obi ya n’onwu, ọ ga-ekpuchikwa otutu mmehie.” (Jems 5:19-29).

“Karịsja ihe nile, nọgidenu na-ahurita ibe unu n’anya, n’ihi na ihunanya na-ekpuchi otutu mmehie” (1 Pita 4:8).

Ndị Chineke ga na-agbazi ụmụna ha mgbe ụfọdụ n’ihe nwere ike iyi ka ọ bụ oké ntaramahụhụ. “Sachapụ (sachapụ) ihe iko achicha ochie” (V7) “Ka gi na onye ọ bụla nke na-aza aha nwanne gi adighi akpakorita ma ọ buru na o mere mmehie” (v 11) [omume] mmehie. Ogbakọ dum, ndị gbaotara, kwesiri izi ya ihu n’ihu oha, ọ bughị site n’akwukwo ozi, ozi e-mail, ozi n’ekwe ntị, tweet, ikpo ekwe ntị ma ọ bụ okwa oha. Ọ bughị nsogbu ndị okenye, ọ bụ nsogbu ogbakọ dum, a ga-etinyekwa aka na ya niile (1 Ndị Korint 5 na Matiu 18:17).

Kedu ihe na-adighi ejikota ma ọ bụ na-ejikota ya na entail? Ọ na-ezere, ighara igwa ndị ọzọ okwu, ighara inye aka, machibidoro gi na ha na-ezukota, ighara iri ihe ma ọ bụ iso ezinulo dina, na ikwusi mmekorita chiri anya? Ebumnobi nke ịdọ aka ná ntị bụ ime mgbanwe n'omume laa azu n'ime ka anyi na ụmụna na Chineke di ná mma. Ọ dighi mkpakorita ọ bụla n'udi ọ bụla na-egbochi nkwurita okwu si otu ahụ na-emeri ebumnobi nke ịdọ aka ná ntị. Ịkwusi mmekorita chiri anya niile; di ka, erighi nri onu, nri agape, mgbe e mere nri anyasi nke Onye-nwe, bu ihe e zubere.

Ihe iga nke oma nke omume ịdọ aka ná ntị

Dika ekwuru na mbu, ebumnobi nke ịdọ aka ná ntị bụ ime mgbanwe site na omume nke ime mmehie na ime ka ha na Chineke di ná mma. Omume ogbakọ ahụ na-esochi nchegharị di oke mkpa. Na-agughachi ndumodu Pol, si: “Ma ọ buru na onye ọ bụla emewo ka o nwee mwute, o meghi ka m nwee mwute: ruo n’okè ụfọdụ—Achoghi m imesi ya ike nke ukwu—o metutara unu niile: n’ihi na ntaramahụhụ a nke otutu ndi na-ata diiri onye di otu ahụ. Ihunanya ga-egbochi ya iche na ọ bụ Onye Kraịst nke abuo. Ọ bụ ohu na-alota. Onyenwe ya choro ka ọ buru onye na-arụ ọrụ n’alaeze ahụ. Ndị Kraịst ndi ọzọ niile aghaghị igba ya ume ma nyere ya aka igho ohu Chineke kwesiri ntukwasị obi ma na-aruputa ihe. Ọ buru na e kweghi ka nwanna ahụ e mere ka ọ dighachi ná mma na-arụ ọrụ n’ime ahụ Kraịst, ahụ ahụ nwere nkwaru, ọ dighikwa adi n’otu.

Mmehie kpachaara anya

Ọ dj ihe dj iche n'ime ime mmehie na nke a kpachapuru anya mee? Ọ onye nwe-ayi, bu onye neme ihe o bula nye Chineke? Ndi Hibru 10:26 . N'ihi na o buru na anyi anogide na-ama uma na-eme mmehie mgbe anyi nwetasiri ihe omuma nke eziokwu ahụ, àjà maka mmehie adighikwa fodukwa ozọ.

Jon 8:34 Jisus zara ha, si, N'ezie, n'ezie, asim unu, Onye o bula nke neme mmehie bu oru nke mmehie.

Mmadu ikwenye n'onwunwa o na-eme ka mmadu buru ohu ka o bu omume ime mmehie na-ekpebi okwa ya? O bughị ikwesị ntukwasị obi kama omume nke mmehie, ochicho inogide na-aju igbanwe, na-akpata igba ohu nke mmehie. O bu uzọ ndu. Ya mere, mgbe ha na ndi-nsọ ka na-agbakota; onye mmehie nke na-enweghi nchehari ga-anopu iche n'oge ha na-eri nri otu ha (nri agape ma o bu oriri ihunanya) iri nri sitere na tebul nke Onyenwe anyi, bu omume na-echetara ha aja obara Kraist nke e nyere maka mgbaghara ha.

Ajuru

1. Ebumnobi nke ido aka na nti nke uka bu ime ka nwanna nwoke laghachite n'ime ka ya na Chineke di na mma.
T. ___ F. ___
2. Mgbe nwanna mehere gi ginj bu usoro mmalite nke iweghachi mmekorita gi?
  - a. ___ Kporo ndi enyi gi chere ya ihu
  - b. ___ Gwa ndi okenye ogbako
  - c. ___ Gwa ogbako niile ka ha nwee ike iwepu mkporita
  - d. ___ Gakwuru ya wee jiri nwayo kparita nsogbu ahụ
3. Iso nwanna nwoke mere mmehie nke juru icheghari na-akporita putara na ya agaghi emekorita ihe n'udi o bula.
T. ___ F. ___
4. Gini ka Onye Kraist kwesiri ime ma nwanna gbahapuru Chineke chegharia ma loghachi?
  - a. ___ Nno mana machibido oru ya
  - b. ___ Nabata ya mana nwee obere mkporita
  - c. ___ Nabata ya ma gbaa ya ume ichota ya ufodu oru n'ime ahụ.
5. Aja di ana diriri Onye Kraist nke nogidere na-ama uma na-eme mmehie?
  - a. ___ Kraist
  - b. ___ O dighi